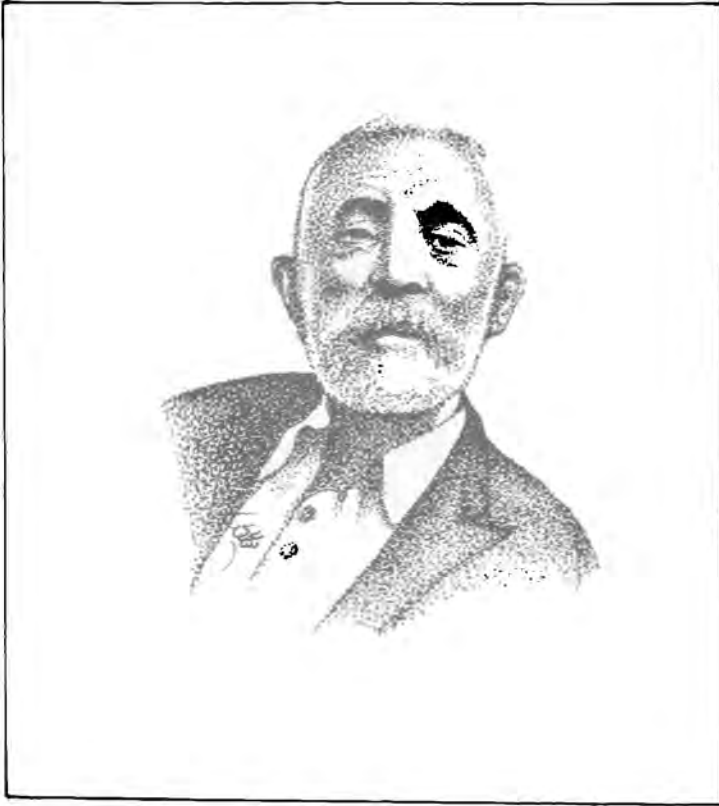




نه م روزی سالی تازه په نه وروزه هاسته وه
 جسته نینگی کوئی کورده به خوشی و به هاسته وه
 چه ندسال گولی هیوای نیمه پی پست بوو تا کو پار
 هر خوینی لاده کان بوو گولی نالی نه و به هاسته
 نه و پره نگه سووره بوو که له ناسوی بلند می کورد
 مرده می به یانی بوگولی دوور و نزمیکه نه برد
 نه و روز بوو ناگرچی وه هاسته خسته جسته که وه
 لاوان به عه شقی نه چون به پیره و پیری مرکه وه
 نه و اروزه هاسته آت له بنده نی به رزی ولاته وه
 خوینی شته هیده پره نگی شته فوق شوق نه داته وه
 تایی تارووی نه داوه له تاریخی میسلله تا
 قه لغانی گولله سینگی کچان بی له هه له تا
 پی ی ناومی بو شته هیدی وه تن شیوه و گرین
 نامرن نه وانه واله دلی میسلله تانه رین



- 1 -

ئەگەر دەم و دووی ھەندیک مندالە ووردکینی نە فامی
 سلیمانی ی روژگاری پیرەمیردی شاعیر " - کە ھیشتا لە
 بیرنە جووہتەوہ - یاد بکەینەوہ کە دەیکوت : " ئاگرێ نە وروژ
 کرایەوہ ... حاجی توفیق بوورایەوہ ، ئەوھا راستی یە
 میژوویی یە کە مان دیتەوہ بەرچاوە کە ئەو یە : لە یە کە م چارەکی
 ئەم سەدە یەوہ ، پیرەمیرد ، بووژینە رەوہ ی ئەم جەژنە و
 خوش کەری ئەو ئاگرە یە کە بو بەرە و دووا ناکوژیتەوہ .
 ... بە لام بووژاندنەوہ ی و ھەلگیرساندنەوہ ی ئەو ئاگرە کە ش و
 پروناکە کە لە م روژگارە دا - ھەموو - کوردستانی
 گرتووەتەوہ ، گەلێک چیرۆکی ھە یە .. چیرۆکی ھەرە کۆنی
 سەرھەلدا ن و داگیرساندنی شی نا .. ھەر وہا چیرۆکی جۆری
 ناھەنگ گێرانیشی نا بە تەنھا .. بە لکو چیرۆکی بووداوی
 راستە قینە کە - چون ویستراوہ - ئەو جەژنە کۆنر بێیتەوہ و
 ئاگرە کە ییشی بکوژیتەوہ و پیرەمیردیش ، ھەناسە سارد و
 ناھومید بێیت !



کەمال رەئوف محەممەد

بھی داخست ! . . به لام .. نایا پهك گرتنی نهو خیرخواه و کار به دهستانه ی نهو کاته «!» که - ریکه وتنی په - به راست له سر نهو باسانه په ؟ هه روه ها نایا رقه که له پیره میرد له سر لاتینی په یان له سر ناگری خودایی په یان له سر وه برنه که وتنی نانیک وشه ش یا پراخه ؟؟ راستی که - له مه و

دووا پتر ناشکرا ده بیټ - دهیسه لینیټ که دوژمنایه تی په که ، هه رگیز ، له سر نه وانه نه بووه .. به لکو له سر بیریکي نووی روژیکي نووی بووه که جه ژنی نه وروژو ناگره خوشه به رزه که ی هر له گه ل په که م به یاد کردنه وهدا .. دوو دهستی له په ک جودا کرده وه که په که میان دوژمنی بوو ، دوو همیشه دوستی بوو .



په که میان بیری خوی هه بوو ، پروایشی به و نه بوو ، چونکه خیری لی نه ده دی که هر بویه که به هی خویشی نه ده زانی .. دوو میان هه لگری بیری پیشکه وتن و خاوه نی پروا بوو ، چونکه چاکه ی خوی تیدا بوو ، بویه که به هی خویشی ده زانی .. په که میان هر نه وانه بوون که میراتی

دهسه لاتاریی و زورداریی و پاره داری یان بې پرا بوو ، نه ویش به وه که کوردو نیشتمانه که ی ، دهست و پیوه ندو مه زرای چلیسی : خان و^۱ نه فندمز و^۲ ساحیب و^۳ گوچانه پیسه کانیان بیټ و ئینسانی کورد .. هر پرووتینه وه بی هوش ، نه خوش ، هه ژار بیټ و هه ست به هه بوونی زاتی خوی نه کات و نه زانیت .. جه ژن .. هیوا و خه وون چی په و له پیزی کاروونی پیشکه وتنی ئینسانه تیدا نه بیټ !

دوو همیشه یان .. که - پیره میرد - په کیکی نیوه ندیان بوو ، خاوه نی بیریکي نویی پیشکه وتن خووازی پروا به هیز بوو که خولیا ی هات بووه سر هه له هاتنی روژی ژینیکي نوی و - وه که پیره میرد ده لیت - ناگری نه وروژیش پی گوزهری ناینده کان بوون ده کاته وه . بی گومان ، نه مه پیش نه ک هر جه ماوه ری روشنبیرو دوستانی ، به لکو داماوو چه وساوو کانیشی که رم ده کرده وه ، بویه که بوون به دوستیشی ، له و به ریشه وه بویه که به ره ره کانی کرا .

محهمه د ره سول هاوار - ی نووسه ری « پیره میردی نمر^۴ » ده گپریته وه و ده لیت : « پیره میرد به هوی گیرانی شاهنگی نه وروژه وه تووشی که لیک کیشه و به ره و کوئه په رستی

ناوخو بووه .. له هه ندی شویندا به تاییه تی له هه ندی دیوه خاناندا لی نه که و تنه ته قه و تووانچ تی گرتن . هه ندیک نه یان ووت : پیره میرد ناگر په رسته بویه دووای ناگری نه وروژ نه که ویت ، هه ندیکي تر نه یان ووت : نه م به زمه به پاره ی ئینگلیز پیک دی ، تا قمیکي تر نه یان ووت : نه خیر نه م به زمو په زمه . به پاره ی قونسولی ئیران له سلیمانی پیک دی .. جگه له مانه ش پیره میرد که لیک جار له لایه ن فرمان به رانی میری په وه تووشی گیره و کیشه هاتووو و ماوه ی گیرانی شاهنگی نه وروژی لی گیراوه .. »

ماموستا عه لانه ددین سجادیش^۵ له رایه له ی باسی ژبانی پروژنامه نویسی سالی 1938 ی پیره میرددا ، نه ویش شایه تی له سر نه و پرودا وانه ده دات و ده لیت : « به هوی نه وه وه که جار جار به لاتینی نه ی نووسی ، خیرخوا لی نه که ران ، ووتیان : به نووسینی لاتینی و به کردنه وه ی ناگری نه وروژ نه په وی کورد بکا به گاورو مه جووس .. روژنامه که یان

به لام .. بقى نهستورى نهو - دژانه - له پیره میردیکی
 وهك - پیره میرد - هه ر له بهر نه وهش نه بوو به ته نها ، به لكو
 له بهر بیرو هیزی پیره میرد بوو كه : روژنامه و چاپخانه و
 قوتابخانه ی زانستی و لاوانی خوین گه رم و شمشیری شیعو
 به خسانی هشتیوان بوو كه ته نانه ت - بووینه - له سه رری گرتن
 به یاد کردنه وهی نه وروژ ، به شیعر ، په لاماری بردووه و
 گوتویه تی :

یاخوا نه و كه سه ی نه م دوو ساله
 لیم كه وته گیزه وهك زه رده واله
 نه ی هینشت ناگری (یاره) بگری
 چه قوی نامی من جه رگی هه لدری

چه قوی پیره میردیش ، قه له میبه كه ی گیرفانی نه بوو ..
 به لكو بیرو کردارو قه له م بوو كه روژگارو رووداو ، کاریان
 تی ده کرد .. به مانایه کی تر ، په یامی نه وروژ پیش ده كه وت ..
 به لگهش نه م 2 « نه وروژانه » یه :

یه كه م : نه وروژانه ی بلاوگراوه ی 1943 .

نه وروژانه « گورانی »

مژده بی ، سال گه رایه وه ناگری نه وروژ کرایه وه
 به فیری زستان تووایه وه گیا ، وگول ، و دل ! ژیا به وه

نوخشه یش بی له کوردی هه ژار .

گول ، له باخا ، خوی ده نوینی بلبل به پروویا نه خوینی
 هه ور ، مرواری ده پرژینی شه مال ، ژین و ژیان دینی
 نیرگس مه سته و چاو به خومار

وا فره شی چیمه ن پاخرا گولاله ، بوو ، به شه وچرا
 گول ده سته یان به ست وهك برا نه سرین و لاولاو تیک خرا
 هاتنه له نهجه سه روو چنار



ببلل شه و به ناواته وه باده ی شه ونم ده خواته وه
 ده گری به ناله و واته وه به لكو گول ده م بکاته وه
 نه م بی بکته نی ، نه و بگری به زار

1 -

وه نه وشه ! وهك من شین پو شه گه ر دنی كه چ کردووه و خاموشه
 ماتم ده گری و به په روشه به هاری له لا ناخوشه
 بو کوردی بی که سی هه ژار

خوازه وی زیندو کرده وه ته منی له سه ر لایر ده وه
 کورد به درشت و ورده وه ده ستیان لای خوا به رز کرده وه
 ره نگه خوا ، بیان خاته کار

ناگری له سه ر گردی یاره له ته ختگای خواوه دیاره
 ناگری نه وروژو به هاره چرای رینی په روه ردگاره
 له گه ل (نووری طور) بوو به یار

ناوی نه و کاریزه جوانه بی قه وزه ، وپوون ، وپه وانه
 ناوینه ی دلی کوردانه ده رمان نه کا له ته نگانه
 كه وته کار ناله ی ئیختیار

دووم : نه وروژانه‌ی دانراوی^(۱) 1948

نه وروژ

د ناگری نه وروژ ، من هلم گیرساندو سالان له گردی مامه یاره بوو ، نه مسال وا له چهرکمایه ! گولاله سووره‌ی نه وروژگه زیزه ، له خوینی نازیزه . فه توام دا هه تا ته می ماته م نه پره ویته وه ، نه وروژنی په !! .

... هه له په کی گه ورهش که دهسته‌ی خیرخواهه ناحه زه کان وکار په دهستان تیی که وت بوون ، نه وه په ، گواپه - پیره میردی راپه ر - تاک و ته نه پایه . نه گه ر پوژنامه که ی بی داخرا .. قه له مه که ی ده شکیت ! نه گه ر هه وای نه وروژیشی لی گیرا .. گیان ده رنابات و ده مریت ، یان هیچ نه بیت له ژووری قه له نده رخانه که پیدا گوښه گیر ده بیت و که س به ساری ناکاته وه !! به لام راستیی به دروی خستنه وه .. چونکه دهسته‌ی دووم هه ر پیره میرد نه بوو .. به لکو هه موو کوردیکی دلسوژ بوو ، به زاناو شاعیرو پوښنیرو جه ماوهره وه و هه ر په که له مانه ، پیره میردیک بوو بو خوی .. هه موویشیان خولیای نه وروژنی نوی بوون .

به لگه ی راستیش - که زوره - میژوو تواماری کردووه . بو وینه : میژوو نوی نه مر محمه د نه مین زه کی^(۲) به کی - به ناویانگ - نه ک هه ر له سه ر نه وروژو پیره میردی کردووه ته وه ، به لکو ناحه زانیشی تاوه نبار کردووه .. نه وه ته به ناوی - نه وروژ - هوه ، له سالی 1943 دا گوتاریکی^(۳) ناشکرای نووسیوه و ده لیت :

د بو پیره میردی خوشه ویست ..

هه موو نه یزانین که هه موو سالیک زه ماوه نگیکی بچوک و یا گه وره ، بو نه م جه ژنی طه بیعی په نه که ی . هیندی که س ، له م فیکرو عمه له باشه‌ی تو تی نه که یشتن و بوختانی بی مه عنایان بی کردی و بو په په کی سیاسی یان لی داو نه یان هیشت له سه ر نه م فیکره بپوی . زور ناحه ق بوون ، چونکه نه م پوژه ، به پپی نه وه که نه ووهل پوژی به هاره ، وه مزگینی ی ژیا نه وه ی طه بیعت نه دا ، بو هه موو ساده میزاد ، جه ژنیکیی راسته قینه په و لایقه که هه موو که س ته قدیسی بکاو مه بده نیکی زور باش و طه بیعی ی سالی تازه په . پیشینانی ولاتانی شرق ، له م پووه وه به موباره کیان داناوه و نه نوعی زه ماوه نگو یاری یان بو کردووه .. !! .

هه روه ها عه لانه ددین سجادی زانا ، نه ویش له سالی 1944 دا به ناوی - جه ژنی نه وروژ - هوه هه لویستی به رامبه ر

نه م پوژی سالی تازه په نه وروژه هاته وه
جه ژنیکیی کوئی کورده به خوشی و به هاته وه

چه ند سال کوئی هیوای نیمه بی په ست بوو تاکو پار
هه ر خوینی لاهه کان بوو گولی نالی نه و به هار

نه و پره نکه سووره بوو که له ناسوی بلندی کورد
مژده‌ی به یانی بو که لی دوورو نزیک نه برد

نه وروژ بوو ناگریکی وه های خسته جه رگه وه
لاوان به عشق نه چوون به به ره و پیری مه رگه وه

نه ورا پوژه لات ، له به نده نی به رزی ولاته وه
خوینی شه هیده ، رهنگی شه فقه شوق نه داته وه

تا نیسته رووی نه داوه له ته تریخی میله تا
قه لغانی گولله ، سنگی کچان بی له هه له تا

پپی ناوی بو شه هیدی وه تن شیوه ن و گرین
نامرن ، نه وانه وا له دلی میله تا نه ژین



به لام هه ر نه م سروده نه مره ، رووداویکی ترمان ده خاته وه ، یاد که چون کاری له نه وروژو پیره میرد کردووه ... نه وه ته پیره میرد ، له پاش شه هید بوونی 4 نه فسه ره میژوویی په که ی 19 ی حوزه یرانی 1947 به راییی نایه ت نا هه ننگ بگرییت و له جیاتی نه وه ، له سه ر کارتیکیی چوارچیوه ره ش فه توایه کی ماته مینی چاپ و بلاو ده کاته وه و ده لیت^(۴) :

نه وروژو ناحه زه کانی ، نیشان ددهاته وه ، که پشت گرتنی پیره میردیشه دهنوسیت^{۳۸} .

» پوژنی نه وروژ جه ژنی قهومی ی کوردستانه .. نینجا عه جه با پوژیک که بناغه ی بوژانه وه ی ژیانی قهومیکی تیدا دهرکه وی ، چون نه و پوژه نه بی نه کا به جه ژن ؟ ، .
حورنی موکریانی ی^{۳۹} میژوونوسی نهر ، نه ویش له سالی 1946 دا ، بو چه سپاندنی نه وروژ ، دهری میژووی کردوه ته وه دهنوسیت^{۴۰} ده لیت :

» .. دهسته بیگ کوردی جووت بنده و گوندی ، چهند دهسته بهرگی زیو بافت و هه لوای به خورماو پونیان بو نیمامی عه لی برد . نیمام هرپی : نه مانه چن ؟ ووتیان : دیاری جه ژنی نه وروژه . نیمام هه لوای بو خوی خوواردو بهرگی به سی موسلماناندا به شی یه وه - الحاسن والاضداد - لاپه ره : 237 ، . موکریانی ی ، بو پیزی کورد له نه وروژ ، لی کولینه وه که ی ته واو کردوه و ده لیت^{۴۱} : » له نااری کورد ، مه موزین - ی نه حمه دی خانی - مان له ده ستدایه که سی سد سال له مه و بهر ، کورد به چ شادمانی یه که وه نه وروژیان به چی هیناوه و به چی ده ستوریک جه ژنیان کردوه ! .

به م جوړه .. کاکله ی راستی نه وه یه که : پیره میرد سهرکه وت و خیرخواه کان پرووکان و بلیسه ی ناگری نه وروژیش ، سال به سال به رزبووه وه .. نیتر سه یریش نی یه ، پوژنی ژیانی پیره میردی - نینسان - ته واوو ناوا بووبیت و نه و بلیسه یه ش ، هرگیز نه کوژیت وه که دیاره نه زه لی یه .

- 2 -

رهنگ بیت .. نه وه ی نه م سهرده مه ، دوو پرسپاری گرنگیان - که رهواشن - له سه رزار بیت :

● یه که م : لیکدانه وه ی پیره میرد به رامبه ره نه وروژ چی بوو ؟ وه لای ره وانیش له و ناوینه دایه که - گوتاری^{۴۲} - پیره میرد خویه تی و به ناوی « نه وروژ » وه ، وه لای محمهد نه مین زه کی به گی هین داوه ته وه - که دیاریشه وه لاهه که بو هه مووانه - و ده لیت :

» نووری دیده ی من و ولاته که م نه مین زه کی به گ که له

که لایوژی جاری پیشوودا له نه وروژی من دوو ابو . دیاره نیمه به پهریزی نه وا راناکه یین ، به لام گوله وه چنی ی دریغ نه کراوه ، نه وا نه مجاره ، گوله وه چنی نه و پهریزه نه که م له نه وروژ نه دویم .

نه وروژ ، پوژنی نووی ، پوژنی یه که می (فره وه ردین) باستانی و نوی مارتی کونی پومی ی و 22 ی مارتی فره نگ که نه م سال نه که ویتنه سازده ی (ربیع الاول) که ره بیعیش به کوردی به هاره و چوار پوژ دووای مه ولوودی پیغمبه ره گوره که مانه ، سه ری سالی تازه ی پوژه لاتی یه کانه . نه و خودایه ی که نه م ده وروچه رخه ی چهرخی داناوه له (قرآن) دا له (سوره یونس آیتی پنجمه م) دا ، فره موویه (هو الذي جعل الشمس ضياء والقمر نوراً وقدرة منازل لتعلموا عدد السنين والحساب) نه م حساب و ژماره یه زور نه ستیره ناس لیکیان داوه ته وه و نه ووه ل ژماره که رو نه ستیره ناس (شیث) کوری ئاده م دووای نه و (ئدریس) ی پیغمه ره که جووله که به (ناختوخ) ی ناو نه بن ، نه لین (سپهر) ، ناسمان دووازه که لووی هه یه (برج) هه رکه لوویه کی (30) ریبازه ، نه م پوژه هه مانگی نه پهریته که لوویه که وه هه ر پوژه به ریبازیکدا نه پوا ، به سالیک نه و 12 که لووه و 365 ریبازه نه پری ، گره گر نه گه رپته وه شارگر نه دا . دیسانه وه نه که ویتنه گه ردو خول ، نه سوورپته وه تا خوا نه لی به سه . جا هه موو سالیک به هین سالنامه ی ناختوخ ، به هاره و نه و روژه یه که خوا فره موویه (یحی الارض بعد موتها) گول و گیاو درهخت نه ژیتته وه و زینده وه رو گیان له بهر نه بووژیتته وه ، پیغمه ره که خواو فریشته ی خوا سه له واتیان له دیداری داوه ، فره موویه : بای به هار هه رچونی گیان نه کاته وه ، بهر درهخت و گه لای سه وزی هین په یدا نه کا ، به و رهنگه رهنگویش نه دا به نیوه .

نه مه چشتیک نی یه بشاریتته وه ، هه موو به چاوی خومان نه بیبنین و به له شو دهرونی خومانان تی ده گه یین که به هارو نه وروژ نه و پوژه یه ، زینده گانی دووباره ی تیا یه وه که نه چینه دهشت و هه وایه کی به هارمان لی نه دا هه وایکی تازه مان نه که ویتنه وه دله وه . که واته نه م له له وهریه راسته و نه وروژ سه ری ساله ، خورایی نی یه که کردوویانه به جه ژن .

هه ندیک نه لین ، نه وروژ له زه رده شته وه داهاتوه ، من وه کو تیکه یشتوم ، گه لی بهر له وه (جه مشید) که چواره مین

پادشاهی (پیشدادیانه) و به حسابی شانامه 2851 سال پیش زه رده شته ، ئەم پوژە که واه وروزی پی ئەلین له ئازربایجان له شوینیکی دهشت و چیمه ن و گولزار ، خپوهتی بو هه لئه دهن و ته ختی زه رنیکاری بو دانه نین ، دەمی به بیان ، زه مزه مەبی مورخ و هه وای شه مال خه به ری ئە کاته وه ، ئە لی ته ختی بو ئە به نه دهره وه ، که می سارد ئە بی ، ناگری بو ئە که نه وه ، گری ناگرو تیشکی پوژ ئە دا له به رگی سوورمه و ئە لماسی تاج و زه ربه ختی ته خت له هه موو لایه که وه ، ئە لین (شید) شید به زوبانی په هله وی (هه رته وه) خوی ناوی (جه م) هه وه (هه رته ویش) شیده ، بووه به (جه مشید) ئە ویش هه ستاوه به رامبه ر به و ستایشه ، داستانیکی باستانی خویندووه ته وه ، ئە و پوژە یان ناو ناوه نه وروژ . دوای ئە وه ، زه رده شت به ئیلهام فه رموویه : ئە م روژە ئە و پوژە یه که خوا ئە م چه رخ و ئاسمان و زه مینه ی تیا ئافه ریده کردووه .

ببینه سه ر ناگری نه وروژ ، ئە م ناگره به هیچ په نگی له ئاگر په رستی یه وه نه هاتووه و کاته کانی زه رده شت ئاته ش په رستی تیا نی یه . زه رده شت خودای په کانه ی په رستووه . ئیستایش له ناو هه موو قه ومیکدا ، زووتر له ناو موسلماناندا له و شه واندا که به شه وی پیروزی دانه نین ، له سه ر مناره و مردو وه شه خسدا قندیل و چرا ئە سووتین به و نزایه ، خوا پیشیان رووناک بکاته وه . دیاره ئە م ناگره بو ئە وه یه خوا پی سالی تازه یان رووناک بکاته وه . ناگریش له چوار سروشتی ئاده میزادا به باوکی بالاو موباره کی ئە ژمیری .

پیره میرد که هه موو سالی ناگری نه وروژ ئە کاته وه ته نها بو په پیره وی ی باوو باپیره . به بلیسه ی نیاگان ، پی گووزه ری ئاینده کان روون ئە کاته وه . هه ندی به وه خوی چارس کرد ، پیره میردیان به مه جووسی ئاته ش په رست دانه نا .. پیره میردی خوینده وار ئە زانی ناگری که خوی بیکاته وه و خوی بتوانی بیکوژینیته وه ، چون ئە په رستی ! پیره میرد خوا ئاینیکی پاک و گووزه رانیکی چاکی داوه تی ، له ژیر ئە م قوببه ی گه ردوونه دا ، هیوای به که س نی یه و په روای له که س نیه . سیاسه ت به سیاسه ت ئە زانی . لاناکاته وه .. له که س کو ناکاته وه و په ره ییش کو ناکاته وه .. کورد ناگری تاده چینه گوپی !

● دووهم : پیره میرد ، شاهه نگی جه ژنی نه وروزی چون ، ده گیرا ؟ پیره وه ری ی محه ممه د په سوول هاوار - ی

نوسه ر ، به جوانی وه لاممان ده داته وه .. ده لیت⁽¹⁾ : .. هه موو جه ژنیکی نه وروژ ، نه وروژنامه یه کی ئە نووسی یه وه و بلاوی ئە کرده وه له پوژنامه که یدا ، له قوتابخانه ی زانستی ، یا له شوین گیرانی شاهه نگی که ئە خوینرایه وه .. له گه ل ئە وه شدا که پیره میرد ده ست کورت بووه و مانگانه یه کی ته قاعودی ی که می هه بووه ، به لام پیوستی ی شاهه نگی نه وروژ ، هه رچی بووایه ، که م و زو ر بوی په یدا ئە کرد ، خوی هه موو جاریک ئە یووت : نانیکه و شه ش یا پراخه ... قوتابی یه کانی زانستی ئە بوون به پیشه نگو سه ره رشتی که ری گیرانی شاهه نگی نه وروژ . به یانی پوژی نه وروژ هه موو خوین ئە گوپی ، تیپ تیپ به ره و گردی مامه باره ، ئە رویشتن وه موو به یه ک ده نگ ئە یان ووت :

یادکه ن براکه یادکه ن

یادی کلوه ی ئاسنگه ر

سه رپی و شوینی بگرن

تاکو وه ته ن بینه به ر

که به یانی نه وروژ ئە هات ، زه ردو سوور ، ژنو و پیاو کوپو کچ هه موو ، روویان ئە کرده کاریزی وه ستا شه ریف - کاریزیکه له به رده می گردی مامه یاره دا - له وی پیره میرد سووسی ده واری په یدا ئە کرد ، قوتابیانی زانستی و لاوان گرد ئە بوونه وه و ئە بوو به گوژانی و سه روود ووتن و هه له په رکی ، ده هول و زوړنای خو مالی ، ئە و دولی کاریزی وه ستا شه ریفه ی ئە هینایه جوش و خروش ، له لایه که هه وه وه ی شوپه سوواران ، له لایه که وه جوغزین و که وشه ک و قه له مرداره ی فه قی ، له شوینیکی تره وه سی بازو ناشه به ته نگوویی منالان ، ده رویش عه بدوللای سه رمابرده له ش به خوی و ته به قه حه لواکه یه وه شانی دانه داو به شمشاله که ی کوپوکالی ئە هینایه جوش و خروش ، ناوازی خاله ی پیوار هه مووانی ئە برد به ئاسمانیکی خه یالاوی زوړ سه یردا . هه تاکو ئیواره ئە و قه له بالغی یه به خوشی و شادی پوژیان ئە برده سه ر ، جارو بار چیرۆکه که ی ئە ژده هاک و کاوه ی ئاسنگه ر به شیوه ی ته مسیل له و ده شته له لایه ن قوتابیانی زانستی یه وه پیشکش ئە کرا .. که ئیواره ش دا ئە هات ، زه ردو سوورو په ش و سه پی ، پو ل پو ل به ره و مال ئە گه رانه وه ! .

... پیره وه ریش که زوړه و که می کوکراوه ته وه ، به و شایه تی یه ته واو ده که ین که شاعیری کوچ کردوو . ب .

هه‌وری^١ له‌سه‌ر گه‌وره‌ترین ئاهه‌نگی نه‌و‌روزی پیره‌میرد که له‌لای ئیغه ، گوتی : « .. ئاهه‌نگی سالی 1935 له‌هه‌موویان به‌ناوبانگ‌ترو ناودارتر بو ، چونکه 4 شه‌وو 4 رۆژ له‌کاریزی عه‌زه‌جولا که ئیستا له‌نزیك خانووه‌ قورپه‌کانی سلیمانی به ، کرا . ئه‌م 4 شه‌وو 4 رۆژه ، له‌ژیر ده‌وارو چادردا قوتابیانی قوتابخانه‌ی زانستی ، شه‌وو رۆژ له‌وی ده‌مانه‌وه‌و پاش نیوه‌پروان ، گشت دانیش‌توانی شاری سوله‌یمانی و فرمانبه‌رانی میری ، ده‌پژانه‌ ناوچه‌که ، به‌بەزمو په‌زمو هه‌موو جوړه‌ یاری‌یه‌که‌و شیعر خویندنه‌وه‌و هه‌ندی جار ، په‌رده‌ی شانویی یشیان پێشان ئه‌دا ! » .

... دوو‌جار .. ئه‌گه‌ر ئاگری نه‌و‌روزی نوی به‌کرده‌وه‌ی پیره‌میرد هه‌لگیرسابیته‌وه‌ .. چی ده‌بیت ، ئیغه‌یش ، به‌کرده‌وه‌ پاداشتی چاکه‌ی بده‌ینه‌وه‌و به‌شیک‌ی وه‌سیه‌ت نامه‌که‌ی به‌جی به‌نین که^٢ ده‌لێت :

« ئه‌مو‌زگاریم ئه‌وه‌یه .. به‌شوین ماده‌ مه‌که‌وون .. دنیا به‌گران مه‌گرن . تا ئه‌توانن خزمه‌تی راست و بی‌موقابیلی قه‌ومو زمانو وولاته‌که‌تان بکه‌ن و ده‌ستی دامالوان بگرن ؟! » .

سه‌رچاوه‌و په‌راویز

- (1) پیره‌میرد = توفیق مه‌حمود ئاغای هه‌مزاغای مه‌سره‌ف 1967 — 1950 . سلیمانی / سه‌رچاوه‌ : پیره‌میردی نه‌مر : نووسین مه‌مه‌د ره‌سوول هاوار . به‌غداد : 1970 چاپخانه‌ی . العننی .
- (2) سه‌رچاوه‌ی پێشوول : 47 + 48
- (3) علاه‌ الدین سجادی : گوتاری « ئه‌دیبی به‌ناوبانگی کورد : پیره‌میرد » . سه‌رچاوه‌ : « گوتاری . که‌لاویژ . ژ . 8 . س . 4 . آگستوس 1943 .
- (4) خان : مه‌به‌ست له‌ ده‌وله‌تی ئێرانه .
- (5) ئه‌فه‌ندمژ : مه‌به‌ست له‌ ده‌وله‌تی عوسمانی‌یه .
- (6) سلحیب : مه‌به‌ست له‌ ئینگلیزی داگیرکهره . ئه‌ریابه‌کانیان ئه‌و نازناوه‌پیان دا‌بوویه .
- (7) مه‌به‌ست له‌ رۆژنامه‌کلن : (ژیان - له‌ ژماره 321 هه‌تا 553 که‌ پیره‌میرد به‌ریوه‌بهری بوو) + (ژین) ته‌واوکه‌ری دووا ژماره‌ی ژیان له‌ 554 هه‌موه‌ ریکه‌وتی 28 ی کانونی دووه‌می 1939) / سه‌رچاوه‌ : که‌لاویژ - آگستوس 1943 .
- (8) مه‌به‌ست له‌ چاپخانه : « ئه‌و چاپخانه‌ن که‌ پیره‌میرد خه‌ریکیان بووه . چاپخانه‌ی یه‌که‌م : چاپخانه‌ی بلدیه - شاره‌وانی - یه‌ که‌ رۆژنامه‌ی

« ژیان » ی له‌ 2 کانونی یه‌که‌می 1926 هه‌موه‌ ده‌ره‌ینا که‌ پیره‌میرد له‌ 1932 دا - پاش حسین ناظم - بوو به‌ریوه‌بهری . له‌ 14 ئابی 1934 دا پیره‌میرد په‌سمه‌ن چاپخانه‌که‌ی له‌ بلدیه‌ گرت . له‌ 3 ی ئابی 1937 دا ئیجازه‌که‌ی ئی‌وه‌رگیراووه‌ بویان تازه‌ نه‌کرده‌وه‌ . دووه‌م : ئه‌و چاپخانه‌ گه‌وره‌ ده‌ستی‌یه‌یه‌ که‌ خوی به‌ نیوی تازه‌وه‌ کړی و له‌ 20 ی ئه‌یلووی 1937 دا ژماره 539 ی پێ‌ده‌ر کړد هه‌تا ژماره 553 ی 10 ی مارتی 1938 که‌ رۆژنامه‌که‌ - ژیان - داخرا . له‌ 28 ی کانونی دووه‌می 1939 دا - ژین - ی ده‌رکړد که‌ ئه‌م رۆژنامه‌یه ، پاش خویشی له‌ لایه‌ن خزمو دوستو نه‌و‌مکاتی‌یه‌وه‌ ده‌رکړا (ئیغه‌ هه‌تا ژ 1714 ی 1963/2/7 ملن دیوه / ک . ر . م) ئه‌م چاپخانه‌یه‌ که‌ ناوبرابوو به‌ چاپخانه‌ی (ژین) له‌ ماله‌که‌ی خویدا - ژووره‌که‌ی به‌سه‌ردا پووخا - هه‌ر مابوو ، هه‌تا له‌ مانگی 11/ 1983 دا - به‌ریوه‌بهری‌یه‌تی رۆشنییری جملوهر له‌ سلیمانیدا - گوواستی‌یه‌وه‌ بو‌ مووزخانه‌ی ئه‌توگرانی سلیمانی .

تیبینی : خانووه‌که‌ی پیره‌میرد له‌ جیاتی مووزخانه‌ بیت . کومه‌نیک خه‌نکی کړی‌گرتی تیدا‌یه ٢٢٢ . به‌ده‌ستکاری‌یه‌وه‌ له‌سه‌رچاوه‌ی پێشووه‌ .

(9) قوتابخانه‌ی زانستی = (قوتابخانه‌یه‌کی شه‌وانی کومه‌له‌ رۆشنییریکی‌بوو بو‌ بلاو‌کردنه‌وه‌ی هوشیاری و خویند‌مواری‌ی له‌ سلیمانیدا / ک . ر . م) له‌ 24 ی شوباتی 1926 دا به‌ سه‌روکلیه‌تی ئه‌حمه‌د به‌کی توفیق‌به‌کی - متصرف سلیمانی - دامه‌زراو هه‌تا 1930 به‌رده‌موام‌بوو که‌ پاش راهه‌پینه‌ نیشتمانی‌یه‌که‌ی 6 ی ئه‌یلووی ئه‌و ساله‌ تیک‌چوو .. به‌لام له‌ 1932 دا به‌سه‌روکلیه‌تی ئه‌حمه‌د به‌ک ، دیسان دامه‌زرایه‌وه ، که‌ ئه‌و گو‌یترایه‌وه‌ (پیره‌میرد) بوو به‌ سه‌روکی . هه‌تا بو‌ی شه‌شه‌می سه‌رم‌تایی ب‌ری‌کړد . پ‌روگرامی‌یه‌ی وه‌که‌ به‌رنامه‌ی - مه‌عاریف - بوو ، بلوم‌پیشی پ‌ی‌ده‌ک‌را / به‌ده‌ستکاری‌یه‌وه‌ له‌سه‌رچاوه‌ی پێشووه‌وه .

تیبینی 1 : (له‌ په‌نای ئه‌م قوتانه‌یه‌ که‌ ئی شاعیرو خویند‌ه‌وار له‌ شاری سوله‌یمانی‌دا پ‌ی‌گه‌یش‌ت / میژوو‌ی ئه‌ده‌بی کوردی - علاه‌ الدین سجادی : ل 434 به‌غداد - 1952 . چاپخانه‌ی معارف) .

2 : رۆژنامه‌ی « ژیان - 1938 » ، که‌ پیره‌میرد به‌ریوه‌بهری بووه . چه‌ند سه‌رو‌دیکی - زانستی بو‌ نه‌و‌رۆژ - بلاو‌کردووه‌ته‌وه‌ ، بی‌ناوبرینی شاعیر . بو‌وینه (ژماره - 470 . س - 7/11 ئازاری 1938) ئه‌مه‌ی بلاو‌ کردووه‌ته‌وه‌ :

نه‌شیدی زانستی بو‌ نه‌و‌رۆژ

« بولبول و هه‌رزنده ،

ئیم‌رو نه‌و‌رۆزه‌ واکول په‌یدا بووه
له‌ عه‌شقی گولدا بولبول شه‌یدا بووه
بولبول له‌سه‌ر گول مانگی به‌ب‌لنگه
خویندنی ئیغه‌ س‌ل دوواژده‌ مانگه
ئهو ته‌نها بو‌ گول سه‌ر دهر هه‌وا‌یه
ئیغه‌ سه‌ره‌ری‌ی قه‌وم‌لن هه‌وا‌یه .
بولبول له‌ عه‌شقی گولدا به‌سۆزه

سۆزەي ئىمە بۇ داىكى دلسۆزە
بولبول دەتورى چون بى وەفلىه
ئىمە ريشەمان لەم خلكەدايه
بولبول دەپەنجى بەجەفای خاشك
ئىمە بۇ سوجده سەر دەخەپنه خاك
وا داىكى وەطەن هلت و دەفەرمووى
من نەغمەي رولەي زانستيم ئەوي
چونكە زانستىي جىگاي هيوايه
مىللەت بەزانست لە برمودايه
زىرەكىي ئىمە لەگەل زانستى
ئەگەر بەكەون نكەونه پەستى

پىرەمىردەموه راومستابوو ، توانجىكى زور ناپەواو بى سەرو بىي گرتە
پىرەمىرد ... لە دوواييدا بىستم كە شەو دايتە و ميوانەكەنى قەلەندەرخانە
گرد ئەبنەوه ، پىرەمىرد ئەئى : جمىل ، نىلزي لە جمىل صائىبى
خوشكەزايەتى ، كچو لاوەكەنى ئەمپوت دى ، ئەويش لە وەرامدا ئەئى : بەئى
خالە !! پىرەمىرد (ئەئى : دە كويى بگرە ئەم هەلبەستەم پىشكەش بەوانە
كردە . ل . 117 + 119 .

(13) سەرچاوهي يەكەم : ل . 50

(14) محەممەد ئەمىن زەكى بەگ = كوپى حاجى عبدالرحمىنى كوپى مەحمود .
1880 — 1948 سلیمانی . / سەرچاوه : يادى كوچى امين زكى . 1948 .
بەغدا . چاپخانهي معارف . لەسەر ئەركى علاء الدين سجادی لە چاپ دراوه .

(15) گەلاویز : ژ . 1 . س . 4 . كلوونى دووم 1943 .

(16) گەلاویز : ژ . 4 . س . 5 . نىسان 1944 .

(17) حوزنى موكرىنى = حسين كوپى سەبيد عەبدوللەتيف كوپى ئىسماعىل شىخ
لەتيفى حوسەينى خەزايى موكرىنى . لە 1893 دا لە مەھابادا هاتووتمە
دنياومو لە 20 ى ئەيلوئى 1947 دا لە بەغداددا كوچى دووايى كردووہ /
وەرگىردراو لە : (ئى نكرى الاديب والمؤرخ : حسين حزنى موكرىنى - حىلم
الدين الناقشبندى . كاروان - المسيرة - ژ 14 . تشرىنى دووم 1983 .
س . 2) .

(18) دەنگى كىتى تازە : ژ . 21 . س . 3 / 25 مارت 1948 .

(19) سەرچاوهي پىشوو .

(20) گەلاویز : ژ . 3 . س . 4 / مارت 1943

ئىبىنى : زۆرىي ئەم لىكەدانەومىيە - پىرەمىرد - لەوه پىشتەر لە
روژنەمەي : ژيان - 23 مارت 1833 دا بەناوى ' نەزروژ ، موہ بلاوى
كرتووتمەوه .. لە دووا قسەكانىدا كوتووئەتى :

' ناخ و داخ و دىخ . چەند سالە نەورۆژم بە با ئەروا يا با نايەئى كەردىش
چەرخى چەپ كەرد لىم ناكەرى . وا ئەم سالىش ئىختيارى بى ئىختيار . لە
شارا نەبوو و جگە لەوئەيش تەمو دووى دوو ماتەم بەردەرگای شارى
داپوشى بوو . . ؟؟

(21) سەرچاوهي يەكەم : ل . 48 + 47 .

(22) 1 . ب . هەورى = ئەبووبەكر جەلال تاها : 1915 - 1979 سلیمانی .

(23) وەرگىراو بەتەلەفوون و تۆماركراو لەسەر شىريت لە لاين - ئىمەوه -
ئىوارەي 2 شەممە 1979/2/26 بۇ بەرنامەي رادىيوئى (پوژى لە پوژان
' سەعاتىكى تلبەت بۇ نەورۆژ ، / ك . ر . م) بلاوكراوهي سەعات 9 ى
شەوى شەممە 1 - 1979/4/2 + دووبارە : سەعات 1 ى رۆزى هەينىي
1979/4/8 .

(24) سەرچاوهي يەكەم : ل . 20 + 21 .

وئىنەكلن :

كوکراوئەمەن . لەمەر وئىنەي پىرەمىرد لە نەورۆژدا چەند كەسىكى نىيادىدە
كوتيان كە گوايە وئىنەي 1948 . وئىنەي دوومىش گوايە لايمكى نەورۆزى 1952
.

(10) سەرچاوهي يەكەم : ل . 49

(11) گەلاویز : ژ . 3 . س . 4 . مارت 1943 .

تیبىنى 1 : وەك خۆي نووسراوتمەوه - لەبەر ئەوه كە گورائىي بووه كە
نەفزانىن ئلوازهي چون بووه ! -

2 : ئەو راستىيەش كرتگە كە ئەومىيە ، هەتا ئەم - نەورۆژانەيە - بەپىيى كارى
پوژگرو كليەي بىرو پىشكەوتن - چەند دەستكاري يەكى تىدا كراوه . بىو
وئىنە . بېروانە : (نەورۆژنامەي كۆن / گوڤارى : دەنگى كىتى تازە - ژ -
21 . س . 3 - 25 ى مارت 1948) هەروەها (نەورۆژنامەي نەسرین و
پەروين - ى ، بلاوكراوهي كىتیبى ' پىرەمىردى ئەم ') .

3 : نەورۆژنامەي نەسرین و پەروين لە (ژيان : ژ - 520 . س - 12 / 1837) دا
بلاوكراوتمەوه .

(12) سەرچاوهي يەكەم . ل . 119 + 120 .

ئىبىنى : نووسەرى ئەو سەرچاوهيە - هاوار - دەلئت : (لەبىرم دى ،
پوژىك دەمە دەمى عەسر بوو لە شارى سلیمانی - وا بزانم سالى 1848 بوو -
لاوان بە كوپو كچەوه ، بەناو سلیمانىدا بەشەقامەكلندا خۆ پىشاندانىكى
گەورمیان نوواند . شارى سلیمانی بەتەواوى سەمى ئىنىشت بىوو .
كۆنەپەرست و دوشمنانى گەل بەسەر شوپرەوه ئەيلان پوانىيە ديمەنى ئەو لاوه
خوئىن گەرمەنە . ئەو پوژانە پوژەكەنى راپەرىن بوو لە شارى هەلمەت و
قوربانىدا ، وەكو هەموو شوئىنەكەنى تری عراق ... لەو خۆنىشاندانەدا ،
تالەمىك كوپو كچى منال لەپىش هەموانەوه ، ئەروئىشتن . سەرو چەپكە كوئى
رەنگو رەنگيان بەدەستەوه بوو . هەموو پوويان ئەكرەدە كردى سەيوان بۇ
ئەوهي ئەو چەپكە گولانە لەسەر كوپى شەهيدانى رىي ئازادى و كوردستان
دابىن . لەو كاتەدا پىرەمىرد لەبەر دەرگای سەرادا لەبەر دوكانەكەي وەستا
حمە سعیدی خەياتا بە خۆي و بۆرە گلوکىهوه راومستابوو ، چاوهكەنى
بەرى بووه شەپوئى ئەو لاوه سەربەرزه نەبەردانەي كە هەموو قەين و بىزارى و
توورەمىيان ئى ئەتكا بەرامبەر بە دوشمنانى گەل . پىرەمىرد چاروبار شانى
هەل ئەتەكلندو تفى قوت ئەدا . رەنگىكى ئەهينلو رەنگىكى ئەبىرد ، لە دى
خۆمدا ووتم : وا ديارە خالە شتىكى بىيە . لەو كاتەدا يەكەكە كە لە نزيك